

‘Gelieve niet te stotteren op onze inclusieve werkvloer’

Inventarisatie van werkgeversreacties op de vraag of een
bepaalde vacature openstaat voor personen die stotteren.
Hard bewijs voor discriminatie afgewisseld met persoonlijke
verhalen over hoe het is om te stotteren.

**Uitgevoerd in samenwerking met Stichting Support Stotteren
en maatschappelijk ontwikkelaar Start Foundation.**

www.stevenschrift.nl

versheid door **Start
Foundation**

Steven de Jong, 1 oktober 2024

© 2024 Steven de Jong
Alle rechten voorbehouden

Uitgeverij Durden, Hoorn
Drukkerij Pumbo

Omslag: Woozy Face Emoji
Eerste druk, 1 oktober 2024

NUR 809, 807, 860

ISBN: 978-90-834716-1-7

www.stevenschrift.nl
www.durden.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Proloog	3
1. Iedereen werft vlotgebekte duizendpoten	8
2. Niet stotteren op onze inclusieve werkvloer	13
3. Hoe ik het stotteren zelf ervaar	26
4. Pijnlijke reacties van werkgevers	41
5. Het imagoprobleem van stotteren	57
6. Zo kan het ook: dit zijn inclusieve werkgevers	76
7. Als stotteren je remt in je hele doen en laten	82
Epiloog: een brief aan mijn stotter	88
Dankwoord	93

*“One of the hardest things in life is having words in your
heart that you can’t utter.”*

—

James Earl Jones (1931-2024)

Voorwoord

Terwijl de arbeidsmarkt oververhit is, voerde ik het onderzoek ‘Stotterend solliciteren’ uit. Banen voor het oprapen, zou je denken. Ook voor stotterende sollicitanten. Niets bleek minder waar.

Mijn onderzoek, uitgevoerd in samenwerking met Start Foundation en Stichting Support Stotteren, was eenvoudig van opzet. Ik reageerde op tachtig vacatures en registreerde de reacties daarop. Een deel van de vacatures stond op Werk.nl, de website waarmee het UWV Werkbedrijf werkzoekenden koppelt aan werkgevers.

Iedere mail formuleerde ik zo: *“Met belangstelling las ik de vacature ‘Naam Functie’. Namens Stichting Support Stotteren ben ik op zoek naar vacatures die geschikt zijn voor ‘personen die matig tot hevig stotteren’. Zou u kunnen aangeven of het voor deze mensen de moeite waard is om te solliciteren op deze functie? Zo nee, wat zouden dan mogelijk de bezwaren zijn?”*

De UWV-ambtenaar die bemiddelde in een vacature voor ‘leerling keukenmonteur’, antwoordde: “In dit werk heb je veel directe contacten met mensen. Beetje stotteren zal geen probleem zijn. Heftig stotteren wel.” Ik deed dit onderzoek zo neutraal mogelijk, maar dergelijke reacties raakten mij – als stotterende onderzoeker – wel. Verbaasd over sommige reacties, belde ik er soms achteraan. De toelichting van het UWV aan de telefoon: “Iemand zonder rijbewijs maakt ook geen kans als chauffeur.”

De kansen van stotterende sollicitanten op de Nederlandse arbeidsmarkt. Daarover gaat dit boek. Lees en oordeel zelf.

Stotter je zelf en is dit van invloed op jouw studie of loopbaan (geweest)? Of ben je scholier/student en maak je je zorgen over je kansen op de arbeidsmarkt waarin vaak om ‘uitstekende mondelinge vaardigheden’ gevraagd wordt in vacatures? Dan zou ik het waarderen als je je verhaal met mij deelt. Dat kan persoonlijk via dejongsteven@gmail.com, maar je kunt ook aangeven dat ik je verhaal kan gebruiken voor een volgende druk van dit boek.

Laat je docent, collega of werkgever dit boek vooral lezen. Als het goed is, hoef je daarna je punt niet meer te maken. Dank voor je belangstelling en – ondanks het zware thema – veel leesplezier!

Steven de Jong, oktober 2024 (www.stevenschrift.nl)

Proloog

Het is onaanvaardbaar dat er van mensen die stotteren nog steeds verwacht of zelfs geëist wordt dat ze vloeiender leren spreken, klonk het in 2022 in een verklaring van tientallen stotterverenigingen wereldwijd. In hun *Declaration of the Right to Stutter* vroegen zij op Wereldstotterdag (22 oktober) aandacht voor de ervaring dat zij compleet vergeten worden in de roep om diversiteit en inclusie.

Die verklaring liet mij niet onberoerd. Als hevige stotteraar kon ik meestal mijn weg vinden, maar zodra het serieus werd (studieadviezen, sollicitaties, functioneringsgesprekken) werd mij ingewreven toch echt wat aan het stotteren te doen. Zodra er weer een ‘wondermethode’ in het nieuws was, voelde Jan en alleman zich geroepen mij deze met klem te adviseren. Ik liet mij duizenden euro’s uit de zak kloppen door therapeuten, logopedisten en coaches. Ik deed er alles aan om ervanaf te komen. Niets hielp.

Alsof ik een grap maakte

De laatste jaren laat ik die norm van vloeiendheid voor wat het is. Ik geef aan dat ik prima kan leven én werken met stotteren, en dat het zou helpen als dat geaccepteerd wordt. “Haha, ja dat zou pas emancipatie zijn, een stotterende journalist”, reageerde een collega bij de kwaliteitskrant waar ik jaren achtereen zwijgend artikelen redigeerde. Alsof ik een grap maakte... Terwijl het in redactievergaderingen voortdurend ging over diversiteit en inclusie, werd ik in spraakarme functies geïsoleerd. “Blijf werken aan je spraakhandicap”, noteerde mijn chef streng. De hoofdredactie:

“Vanwege je stotteren heb je hier maar een beperkte ontwikkelingsmogelijkheid.” Ik besloot daarom maar in eigen tijd interviews af te nemen. Kwam ik terug met de kopij, dan werd er steevast gevraagd hoe ik dat toch had gedaan: per mail? Nee, gewoon sprekend, zei ik dan, zoals ik nu ook doe. Ongelovig gaapten ze mij dan aan.

Wat mij overkwam, staat niet op zichzelf. Stichting Support Stotteren ontving deze melding: “Mijn manager wilde alleen mijn contract verlengen als ik vloeiender ging spreken. Een harde eis. Ik werd daar nog onzekerder van. Wel ging ik toen maar weer een nieuwe therapie volgen.” Wat zegt de wetenschap? 5 tot 17 procent van de mensen die nu leven stotterde ooit, aldus het *Journal of Fluency Disorders*. Herstel vindt meestal plaats vóór het zevende jaar. Stotterende kinderen groeien er meestal overheen. Ook zonder logopedie of stottertherapie. Herstel bij pubers en volwassenen kan, maar is vrij zeldzaam. Eén procent van de bevolking blijft stotteren.

Rijen bij de kassa

Voor dit boek vroeg ik namens de stichting tachtig werkgevers of hun vacature openstaat voor stotterende sollicitanten. “Bij ons heb je ruim duizend klanten per dag”, mailde een Shell-station in Niebert. “Iedereen wordt een-op-een geholpen. Afhandelingstijd is zo’n 34 seconden per klant. Het is de hele dag praten. Natuurlijk heb ik geen moeite met mensen die matig stotteren. Grote vraag is wel ‘in welke mate’ dat is en of zij de verwachte tijd gaan halen. Dit om rijen bij de kassa te voorkomen.”

Shell is geen uitzondering. Bij KPN mogen ‘mensen zoals ik’ niet in de winkel stotteren, maar wel zwijgend kabels trekken. De

rechtbank Leeuwarden heeft liever geen stotterende griffier, “want na de zitting neem je actief deel aan het raadkameroverleg”. We sluiten niemand op voorhand uit, verzekert de rechtbank nog, grondwetsartikel 1 indachtig, “maar besef wel dat een griffier ook veel mondeling doet”. De vraag ‘Wat heb jij nodig om in zo’n situatie goed te kunnen communiceren?’ bleef uit.

Al enkele jaren geleden pleitte de stottergemeenschap voor ‘het recht om te stotteren’. Een recht dat eigenlijk al lang verankerd was (VN-verdrag Handicap). Nu in 2024 wordt het tijd dat recht eens te handhaven. Tegen iemand die doof is, zeg je ook niet ‘blijf werken aan je gehoor’. Doet een werkgever dat bij stotterende mensen wel, laat de rechter er dan naar kijken (maar dan niet die in Leeuwarden).

Kwestie van wennen

Dit was een kleine greep uit een mailbox met tientallen reacties van werkgevers. In de komende hoofdstukken zal ik die stuk voor stuk weergeven en duiden. Hun afwijzingen en vooral hun afwegingen spreken voor zich. Om het boek alsnog positief af te sluiten, eindig ik met reacties van werkgevers die wél openstaan voor stotterende sollicitanten. Wat ‘mensen zoals ik’ nodig hebben, zijn werkgevers die aangeven dat je best ‘in functie’ mag stotteren. “Stotteren is in de rol van inspecteur geen probleem”, zoals de directeur van adviesbureau WHC reageerde. “Collega’s hebben dan meer geduld nodig. Kwestie van wennen.”

Hoe het mensen die stotteren vergaat als zij eenmaal aangenomen zijn, is een nuttige vraag voor vervolgonderzoek. Op basis van vele gesprekken met andere personen die stotteren, heb ik de indruk dat stotterende werknemers in grotere organisaties (>100

mensen) het vaak moeilijk krijgen als er een wisseling van leidinggevende of afdeling plaatsvindt. Zij moeten zich telkens opnieuw 'bewijzen', meer dan collega's zonder beperking. Of beter gezegd: ze moeten telkens opnieuw de goedkeurig ontvangen om 'in functie te mogen stotteren'. En dat doet ook iets met je eigenwaarde en positie. Ontslag is misschien niet aan de orde, maar dit beïnvloedt wel de ontwikkelingsmogelijkheden. In grotere organisaties, zeker bij de kennisintensieve, is kantoorpolitiek doorslaggevend: de competitie waarin extraverte, mondige personen het vaak winnen van mensen die liever (of moet ik hier zeggen: noodgedwongen?) in de luwte werken. Bij kleinere organisaties speelt dit veel minder een rol.

Vrijheid van articulatie

In dit onderzoek probeer ik patronen bloot te leggen. Dat betekent niet dat iedere persoon die stottert zich hier in zal herkennen. Hoezeer iemand er last van heeft, is afhankelijk van tal van factoren: het soort werk, de mate van stotteren, karakter, ambitie, persoonlijke geschiedenis, en vooral: je kunt het treffen of niet met collega's. Met andere woorden: stotter je hevig en werk je op een boerderij, dan kan je er minder last van hebben dan wanneer je licht stottert en op een advocatenkantoor werkt met mondige haantjes. Kijk ik naar mijn eigen arbeidsgeschiedenis, dan moet ik opmerken dat ik mij op het ene kantoor zeer gehandicapt voelde en op het andere kantoor dacht ik niet eens aan het stotteren. De woorden kwamen zoals ze kwamen en het boeide niet hoezeer ik stotterde.

Door mijn persoonlijke ervaringen te delen, hoop ik ook anderen in de stottergemeenschap te motiveren vrijuit te spreken. Stotter jijzelf? Dan zou ik het waarderen als je mij jouw ervaringen mailt

(dejongstevan@gmail.com), zodat ik deze kan meenemen in nieuwe publicaties. Als je anoniem wilt blijven, dan zal ik die wens uiteraard respecteren. Ook kom ik graag in contact met organisaties die twijfelen over hoe om te gaan met stotterende scholieren, studenten en werknemers. Ik vertel graag hoe je functies stottervriendelijk kunt inrichten. Het gaat namelijk vaak mis als werkgevers zelf oplossingen bedenken, zoals het ontnemen van spreektaken...

De kern van mijn advies is eigenlijk dat leven en werken zoveel aangener wordt als er gewoon vrijuit gestotterd mag worden. Vrijheid van articulatie, zogezegd. Dat punt wil ik hier maken.

Over de auteur

Steven de Jong (1981) is schrijver, redacteur en rechtbankverslaggever. Bij uitgeverij Nieuw Amsterdam verscheen in juni 2024 zijn boek: *€62.068 boete voor de hennepkwekerij in oma's schuur en 21 andere opzienbarende zaken uit de rechtbank*. Voor uitgeverij Lebowski schreef hij in 2017 de roman *Bezorgde burgers – de heroïsche strijd van één man tegen de wereld*. En in 2008 publiceerde hij bij uitgeverij Van Duuren het boek *De Lastige Burger*, een verslag van zijn onderzoeken naar de verstandhouding tussen burgers en ambtenaren. De Jong werkte 15 jaar voor NRC, als (eind)redacteur Opinie en Media. Tegenwoordig helpt hij, als redacteur en ghostwriter, anderen met het vertellen van hun (levens)verhaal in boekvorm. Meer over zijn diensten op www.stevenschrijft.nl.

In samenwerking met Start Foundation en Stichting Support Stotteren voerde hij het onderzoek 'Stotterend solliciteren' uit.